

פרקי פתיחה

א.

יסוד ההצלחה ועמוד העבודה הוא לדעת שהתפילה היא מן היסודות שהכל עומד עליהם. כמו שלימוד התורה הוא עמוד העולם שהכל עומד עליו, כמו כן התפילה היא עמוד בבנין האדם והעולם, ואבר שהנשמה תלויה בו. הן במערכת עבודת ה', והן בהצלחת האדם בכל עניני חייו, הרוחניים והגשמיים - הכל עובר דרך עבודת התפילה, וא"א להשיג את צרכינו בחיים בלעדיה.

אמרו חז"ל (נדה דף ע"י) מה יעשה אדם ויחכם... ויעשיר... ויהא לו בנים זכרים... יבקש רחמים ממי שהחכמה והעושר והבנים שלו, ובלי זה לא סגיא. וכ"ש בעת צרה צריכים אנו לתפוס אומנות אבותינו לצעוק על כל צרה שלא תבוא, שהצעקות הן המצילות אותנו מכל המקרים הרעים, ובלעדם לא היתה לנו ח"ו תקומה עלי אדמות. וזה לשון רבנו הרמח"ל בדרך ה', ענין התפילה הוא כי מן הסדרים שסדרה החכמה העליונה הוא שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתבי צריך שיתעוררו הם אליו ויתקרבו לו ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן ימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו לא ימשך להם.

ביאור הדבר, שתי דרכים יש ביסוד התפילה להשגת מענה מן השמים. ראשית מה שרגיל בהבנתינו, כאשר צריך האדם לאיזה ענין, אבל מכח מעשיו וזכויותיו אינו זכאי לכך, ע"י התפילה שפיר יוכל להפיק רצון מה' ולהשיג מבוקשו. אבל יש בתפילה יסוד נוסף, והוא מה שרגיל בספרי הקדמונים, שהתפילה היא השער והדלת לאוצרות שמים, פירוש הדבר דגם אם זכאי האדם

ע"י מעשיו או דרכי חסדו יתבי' לאיזו ברכה או ישועה, והטוב ההוא עומד מוכן בשבילו, לא יבוא לו הטוב ההוא אלא ע"י תפילה, שכך הוא ענין התפילה שהיא השער שהכל עובר דרכו, ובלי שיעבור דרך שער התפילה לא יצא שום דבר לפועל.

ולמדו בעלי עבודה יסוד זה מפרשת בראשית, דכתיב, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה. ומפרש רש"י, כשנגמרה בריאת העולם בששי קודם שנברא אדם, וכל עשב השדה עדיין לא צמח, ובשלישי שכתוב ותוצא לא יצאו, אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום הששי, ולמה, כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים. (והוא דברי חז"ל בחולין דף ס' ע"ש שמסיים, מלמד שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים).

מבואר כאן יסוד בכל המציאות, שאין ניתן דבר בלא תפילה, וכך הוחקק במציאות העולם מששת ימי בראשית, שיעמוד הכל על פתח הקרקע, ולא יינתן כלום, לא הישג בגשמיות ולא הישג ברוחניות, עד שיבא האדם ויוציאם מפתח הקרקע על ידי תפילתו, שמ"מ צריך הכל לעבור דרך שער התפילה, ואם לא יפתחו השערים לא יועיל מה שהדברים מוכנים ומיועדים לנו, ולכן התפילה, שהיא היא שערי שמים, היא המעכבת לכל ברכה וטובה.

וכן כתיב אצל יצחק ויעתר לו ה', דאע"פ שכבר הובטח לאברהם אבינו על המשך הדורות, לא היו באים לעולם בלא תפילה, ורק ע"י תפילותיו של יצחק נעתר לו ה'. וכן גאולת מצרים אשר הובטחו עליה, ונשבע ה' על כך לאבות, ואעפ"כ נאמר וישמע אלקים את נאקתם, ובלא תפילה לא היו נגאלים, וכן בהרבה מקומות בתורה מבואר שכל מה שקבלו האבות וכל הדורות היה רק על ידי תפילה.

והנה מובא בשם מהר"ח"ו ז"ל שבדורות הראשונים של חכמי הגמ' היתה תורתם קבע ובה עיקר עבודתם, ועתה בעקבתא דמשיחא עיקר העבודה היא

התפילה. והנה פשוט הוא דאין הכוונה שנשתנה הענין של תלמוד תורה כנגד כולם, דודאי גם עכשיו דבר אחד מן התורה שווה יותר מכל המצות כולם ומכל התפילות כולם, כמו שהביא נפש החיים מדברי חז"ל באורך, אלא ביאורם של דברים הוא כדוגמת ראש השנה, שודאי דף גמרא שלומדים באותו יום, חשוב הוא יותר מתקיעת שופר של אותו היום, וכדתנן ותלמוד תורה כנגד כולם, אבל עדיין באמת עיקר עבודת היום היא תקיעת שופר דוקא, ומי שיזלזל בקיום מצותו ויתפוס רק את לימוד הגמ', גם תורה אין לו, שכן דוקא מצות שופר היא העבודה המיוחדת ביום זה, ועיקר קביעות האדם צריכה שתהא על זה הענין - דזה הוא עיקרו של יום.

כן הוא בדורות שלנו בענין התפילה, שאע"פ שצריך לעשות את התורה קבע, וכל עסק אחר עראי הוא לעומתה, שעיקר התעלות האדם היא רק ע"י יגיעתו בתורה, מ"מ חשיבות מיוחדת יש לעבודת התפילה בדורותינו, ולכן צריך להשתדל בה ולרדוף אחריה, ולתת לה חשיבות מיוחדת, מפני שהיא הנקודה המיוחדת לימינו אלו.

ולהבין קצת השייכות המיוחדת שיש לדרא דעקבתא דמשיחא לתפילה, יש לבאר עם הנזכר, שהדורות האחרונים מיוחדים בזה שהם המעבר והשער בין עוה"ז לימות המשיח, וכאשר יצטרפו כל הלימוד תורה והמעשים טובים והזכויות וכל היסורים ומסירות הנפש של כל הדורות יחד, על ידי כח כולם תבוא הגאולה. אבל אפילו אם יהא הכל מוכן לגאולה, אם לא יפתח השער לא יוכלו הדברים לבוא לתכליתם, ולכן כתיב (ירמיהו ל"א), בבכי יבואו ובתחנונים אובילים, ודרשו חז"ל שאין הגליות חוזרות אלא ע"י תפילה, שסוף סוף כל דבר מגיע רק ע"י תפילה.

ומתבארים דברי חז"ל בנדה, מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בישיבה וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, מאי קמ"ל (פ"י רש"י, למה ליה למימר להו ירבה בישיבה הואיל וברחמים הדבר תלוי), דהא בלא הא לא סגי.

מה יעשה אדם ויתעשר ישא ויתן באמונה, הרבה עשו כן ולא הועילו, אלא יבקש רחמים ממי שהעושר שלו שנאמר לי הכסף ולי הזהב, מאי קמ"ל, דהא בלא הא לא סגי, מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים וכו' הא בלא הא לא סגי, עיין שם. הרי דשלוש מתנות גדולות, שהן חכמה עושר ובנים, יש דרך בקדושה להשיג כל אחת מהן, ומ"מ הרבה השתדלו בדרך זו ולא זכו, משום שהדברים מתעכבים מפני חסרון התפילה, דתפילה היא המכה בפטיש להשגת כל הברכות כולם.

א"כ מה מאד נחוץ ללמוד את סדרי ודרכי התפילה, ולהשקיע עמל ויגיעה להשתלם בנתיבותיה, שהיא הגמר מלאכה לכל ההשגות ששיג האדם בחייו. שיתכן שיעמול וישתלם כדי לזכות לכל המתנות ברוחניות וגשמיות, והן יתעכבו מפני חסרון התפילה. ומי יודע כמה מתנות טובות מהשי"ת צבורים ועומדים לנו בפתח שערי שמים ומחכים לפתיחת השערים ע"י מפתח התפילה. אמנם האדם המרבה בתפילה, כל המתנות מזומנות ומצויות לו, ונפתחים השערים, ויחולו כל הברכות כולם על ראשו.

ב.

מן היסודות להצלחה בעבודת התפילה הוא להשתדל בה בדרך גדלות ועליה, היינו להשתדל לעלות ולהתקדם בה בהדרגה שלב אחר שלב. בעמל התורה פשוט הוא שהמטרה היא לעלות מדרגה אחר מדרגה, וזה כל עיקר עבודתינו, שהרי מי שלמד כמה שנים, ולבסוף מוצא את עצמו באותה מדרגה בהבנה, בעמקות ובידיעת התורה כמו בעת שנכנס, לכשלוך יחשב בעיני עצמו ובעיני חביריו. כן הדבר בתפילה, גם בה צריך לעלות ולהתקדם ולגדול מיום ליום, מזמן לזמן, ומשנה לשנה. וצריך להיות שאינה דומה תפילת בחור בשיעור א' שמתפלל כמו צעיר מתחיל, לתפילת בחור בשיעור ב', שהמתקדם יותר, יחד עם הבנתו הנוספת בסוגיות הגמ', כן בסוגית התפילה תפיסתו ועבודתו צריכים שיהיו במעלה אחרת לגמרי, וכ"ש בחור בשעור ג' שכבר אומר חבורה מזמן לזמן ומחדש חידושי תורה, צריך שתהא תפילתו עם הבנה אחרת וחשק אחר, ושתתחיל להתנוצץ בקרבו אש התשוקה להתקרב להקב"ה ביתר שאת, וכך